

Kurban bayramı

- Çanakkale ile ilgili çok şey anlatılır. Aşağıdaki “**Kınalı Ali**” hikayesi de bunlardan biri:

Üst teğmen Faruk cepheye yeni gelen askerleri kontrol ediyor bir taraftan da onlarla laflıyor ve nerelisin gibi sorular soruyordu. Bir ara saçının ortası sararmış bir çocuk gördü. Merakla sordu;

- Adın ne senin evladım?
- Ali.
- Nerelisin?
- Tokat Zile'denim.
- Peki evladım bu kafanın hali ne?
- **Anam cepheye gelirken kına yaktı komutanım.**
- Neden?
- Bilmiyorum komutanım.
- Peki, gidebilirsin.

O günden sonra **herkes ona ‘Kınalı Ali’ der. Herkes kafasındaki kınayla dalga geçer.** Kısa sürede cana yakın ve cesur tavırlarıyla tüm arkadaşlarının sevgisini kazanır. Bir gün ailesine mektup yazmak ister. Ali'nin okuma yazması da yoktur, arkadaşlarından yardım ister ve hep beraber başlarlar yazmaya. Ali söyler, arkadaşları yazar: 'Sevgili anne ve babacığım, ellerinizden öperim. Ben burda çok iyiyim, beni merak etmeyin' diye başlar. Kız kardeşini, kendinden bir küçük erkek kardeşini sorar, köyündekilerin burnunda tüttüğünü yazdırır. Kendisini merak etmemelerini, kendileri var oldukça düşmanın bir adım bile ilerleyemeyeceğini yazdırır.

Gururla mektubu bitirir, neden sonra aklına gelir ve yazının sonuna anasına NOT düşer: Ali'nin kendisinden hemen sonra askere gelecek bir kardeşi daha vardır. 'Anacağım, kafama kına yaktın, burda komutanlarım ve arkadaşlarım benimle hep dalga geçtiler. Sakın kardeşim Ahmet'e de yakma, onunla da dalga geçmesinler. Ellerinden öptüm.' diye bitirir.

Bir müddet sonra İngilizler kati netice almak için tüm güçleriyle Gelibolu'ya yüklenirler. Bu cepheyi savunan erlerimiz teker teker şehit düşmüşlerdi. Bunlara takviye olarak giden yedek kuvvetler de yeterli olmamış, onların sayıları da epey azalmıştı. Gelibolu düşmek üzereydi, Kınalı Ali'nin komutanı da olayı görüp yerinde duramıyordu. Kendisinin bölüğü henüz sıcak temasa hazır değildi, onlar yeni gelmişti. Komutanlarının düşünceli halini gören ve durumun vehametini bilen Kınalı Ali ve arkadaşları komutanlarına yalvar yakar oraya gitmek istediklerini söylerler. Komutanları çaresiz, bile bile onları ölüme gönderir. **Kınalı Ali'nin bölüğünden kimse sağ kalmaz, hepsi şehit olmuştur.**

Aradan zaman geçer. Kınalı Ali'nin ailesine yazdığı mektubun cevabı gelir. Komutanları buruk ve gözleri dolu dolu mektubu açıp okumaya karar verirler. (Bu mektubun aslı Çanakkale müzesinde sergilenmektedir). Babası anlatır, Ali' nin: 'Oğlum Ali, nasılsın, iyi misin, gözlerinden öperim, selâm ederim. Öküzü sattık paranın yarısını sana yarısını da cepheye gidecek kardeşine veriyoruz. Siz sakın bizi merak etmeyin, bizi düşünmeyin' der; köyü, akrabalarını anlatır ve mektubu bitirir. 'Ali, ananın da sana diyeceği bir şey var.' Anası anlatır: 'Oğlum Ali, yazmışsın ki kafamdaki kınayla dalga geçtiler, kardeşime de yakma demişsin, kardeşine de yaktım. Komutanlarına ve arkadaşlarına söyle, seninle dalga geçmesinler. **Bizde üç şeye kına yakarlar:**

- 1- Gelinlik kıza, gitsin ailesine çocuklarına kurban olsun diye,**
- 2- Kurbanlık koç'a, ALLAH'a kurban olsun diye,**
- 3- Askere giden yiğitlerimize, vatana kurban olsun diye...**

Gözlerinden öper, selâm ederim. ALLAH'a emanet olun.'

Mektubu okuyan Ali'nin komutanı ve Mehmetçikler hıçkırığa hıçkırığa ağlamaktadırlar...

- Yahya Kemal Beyatlı'nın “**Süleymaniye'de Bayram Sabahı**” başlıklı muhteşem şiirinden:

<p>Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede Bir mehabetli sabah oldu Süleymaniye’de Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati, Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan, Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan. Gecenin bitmeğe yüz tuttuğu andan beridir, Duyulan gökte kanad, yerde ayak sesleridir. Tanrının mabedi her bir tarafından doluyor, Bu saatlerde Süleymaniye tarih oluyor.</p>	<p>Ordu-milletlerin en çok döğüşen, en sarıp Adamış sevdiği Allah’ına bir böyle yapı. Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi, Seçmiş İstanbul’un ufkunda bu kudsi tepeyi; Hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne, Uhrevi bir kapı açmış buradan gökyüzüne, Taa ki geçsin ezeli rahmete ruh orduları..</p>
<p>Bir neferdir bu zafer mabedinin mimarı. Ulu mabed! Seni ancak bu sabah anlıyorum; Ben de bir varisin olmakla bugün mağrurum; Bir zaman hendeseden abide zannettimdi; Kubben altında bu cumhura bakarken şimdi, Senelerden beri ru’yada görüp özlediğim Cedlerin mağfıret iklimine girmiş gibiyim. Dili bir, gönlü bir, imanı bir insan yığını Görüyor varlığının bir yere toplandığını; Büyük Allah’ı anarken bir ağızdan herkes Nice bin dalgahı Tekbir oluyor tek bir ses;</p>	<p>Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaphı biri Dinliyor vecd ile tekrar alınan Tekbir’i Ne kadar saf idi siması bu mu’min neferin! Kimdi? Banisi mi, mimarı mı ulvi eserin? Taa Malazgirt ovasından yürüyen Türkoğlu Bu nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu, Yüzü dünyada yiğit yüzlerinin en güzeli, Çok büyük bir iş görmekle yorulmuş belli;</p>
<p>Ne kadar duygulu, engin ve mübarek bu seher! Kadın erkek ve çocuk, gönlü dolanlar, yer yer, Dinliyor hepsi büyük hatıralar rüzgarını, Çaldıran topları ardınca Mohaç toplarını.</p>	<p>Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor? Mutlaka her biri bir başka zaferden geliyor:</p>
<p>Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor? Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!.. Adalar’dan mı? Tunus’dan mı, Cezayir’den mi? Hür ufuklarda donanmış iki yüz pare gemi Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor; O mübarek gemiler hangi seherden geliyor?</p>	<p>Ulu mabedde karıştım vatanın birliğine. Cok şükür Tanrıya, gördüm, bu saatlerde yine Yaşayanlarla beraber bulunan ervahı. Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.</p>

- **Hac, kurban ve bayram** (Sezai Karakoç)

Hac, Kâbe ve Kurban Bayramı.

Müslümanlardan başka kimsenin sırrını anlayamayacağı bayramdır bu bayram.

Nimetlerin ve nimetlere ilişkin kudretlerin bayramı.

“Lebbeyk” sesinin bayramı. Müslüman pazusunun gerildiği bayram. **Şeytanın taşa boğulduğu ve gömüldüğü bayram.** Taşın bile şeytanı ezme şuurunu kazandığı bayram.

Müslümanların kalbi yavaş yavaş Kâbeye yönelir. Ve bayram günü, müslümanların kalbi, **ihramlara girerek dünyadan soyunmuş, tavaflarla dünyadan arınmış müslümanların kalbi Kâbede toplanarak, oradan Allah’a yükselir.** Kâbe, ruhların kutsal bacası.

Müslümanlar kutlu yolculuğa çıkarlar. Peygamberlerin, sahabenin, velilerin, imamların, şehitlerin toprağa armağan bıraktıkları hatıraları ziyaret ede ede en son Mekkeye ayak basarlar. **Arafatı görür görmez ruhların yurdunu hatırlarlar.** Kâbeyi, bu şahadet anıtını, putların kırıldığına şahit anıtı, Hz. İbrahim’in elleriyle temel yapıya konmuş **Hacer-i Esvedî görünce dünyayı aşarlar.** **Böylece her hac yolcusu, İslâm tarihini, peygamberler tarihini, Peygamber devrini yaşamış olur.** Dinin özü tarihle birleşir. Tarih, islâm içinde yerini alır her hac yolcusunun kalbinde.

Her hacı, dönüşünde, kasabasına ve şehrine Kâbeden bir anlam taşıyacaktır. Allahın katına, Kâbeden bir kurban gibi yükselmiş kalbini taşıyacaktır. **Müslümanların kanında bir kardeşlik kanı gibi dolaşacak olan zezemi taşıyacaktır.**

Kurban saati. Bıçağın bir yüzünde olağan acı, öbür yüzünde olağanüstü sevinç. Ve Kardeşlik ziyafetleri. Kurbanların üstünden buluşan eller.

Ve sonra bayram. **Ramazan Bayramı yılın bayramıdır, kurban bayramı tarihin bayramı.** Oruçta, müslüman, tabiatla hesaplaşmasını yapar. Kurban bayramı ise, tarihi yaşamanın yemişi. Ve bu iki bayramla, müslüman, tarih yüklenmiş ve tabiatı yenmiş olarak Yaratıcının karşısına çıkmış olacaktır.

İnsan, oruç ayı boyunca, içinde görünmeyen tabiatı yavaş yavaş kurban eder. Hac boyunca da islâm tarihinin şuuruna vararak **nefsini kurban etmeyi öğrenir.** Kurban işte bu iç kurbanın sembolüdür. “Kurbansız bayram olmaz, bayramsız kurban olmaz”.

Sezai Karakoç, aşağıdaki şiirinde kurban bayramının anlamına dikkat çeker:

“Kurban bayramında ortalık ışımadan uyanılır lâmbalar yakılır

koyunlar üstüne bir ışık düşer dağ ışığından önce

Kurban bıçak sesini duyar horoz sesinden önce

Saatlarını çabuk tüket ey ulu gece

Kurban bayramıdır en derin bayram bence

Bu ne uslu yumuşak yaratıklardır ki

Kilometrelerce

Günlerce

Yolu aşarlar sabah kuşluk öğle

İkinci ve çöldedirler akşamları

Ve sonra yorgun doldururlar çarşıları

Ve top patlamadan önce

Her biri başları gün doğusuna dönük

Bir evin önündedir

Çocukların önündedir

Çocuk ellerinden alırlar son dünya yeşilliğini

Bir bengisi gibi içerler

Son sularını

Saatlarını çabuk tüket ey ulu gece

Kurban bayramıdır en derin bayram bence

Kur'an dinlemiş te ondan boyun eğmişlerdir sanki

Yaşamın sırrına bizden önce ermişlerdir sanki

Kendilerini bir ses uğruna kurban vermişlerdir sanki

Ölmeden önce ölümden sonrasını görmüşlerdir sanki

Dağlarda yankılanmışlar dereelerde ağarmışlardır sanki

Düşlerinde Mekkeye varmışlardır sanki

Saatlarını çabuk tüket ayını ve yıldızlarını yak ey gece

Bizim kalbimizde kurbanlar kesilmeden önce”

- **Kurban sesi** (*Ufuk Bozkır*)

Bir **kurban sesi** vardır ve her Kurban Bayramı'nda çıkar gelir.

Ben o sesi çocukluğumun çok eski anılarından beri bilirim ve hep bir yerlerimde saklı tutarım. Bazen bir gece uyanışında yarı buğulu aynaya yansıyan gözlerimde bulurum o sesi, bazen de birden düşüveren bir çocuğun diz kanamasında. Duyarım o sesi, o sesleri, sanki henüz yeryüzünde tekamül etmemiş bir varlık sesi varmışçasına, kurban bayramlarında bir kere daha gün ışığına çıkan bu sesi duyarım.

Kışın dondurduğu ot köklerinde, sonbaharın vurduğu kuş üşümelerinde, yalnız başına çağlayan dağ çeşmelerinde, şehirlerin boyalarla saklanmış duvar köşelerinde, eski bir tramvay biletinde, yıllardır hiç boşaltılmamış bir valizde, yeni doğmuş bir bebeğin topuk şeklinde de görür, duyarım ben o sesi. O ses, sanki varlığımıza bir koruyucu maya çalarcasına, candan, deriden, etten kemikten çıkar da hiç notalara dökülmemiş ilahi bir müzik olur. Müzisyen bizim duyup da ruhumuzun

derinliklerine yolladığımız o seslerden ilahi bir neşe çıkaracaktır. Rüzgârın okşadığı tüylerden, kınalı gözlerden, toprağı eşeyen tırnaklardan, her haliyle **dünyaya son kez bakan bakışlardan** bir şeyler mutlaka desteleyecektir.

İnsanlar bir şekilde kurbanlarını kesecekler, ondaki maddi açılımın karşılığını arayacaklar. Ne var ki **her kurbanda, kurbanı ve insanı aşan bir yan hep vardır**. İbadetlerin içinde bunca yaygın ve etkin bir kimliğe sahip olmasına rağmen vacip makamında sayılması sadece maddi sebeplerle açıklanamaz. Kurban kesecek maddi yeterliliğe sahip olup olmamak elbette çok önemlidir fakat, arada, tam da insanın iç iradesiyle karşı karşıya bırakılması, ön inanç, muhakeme ve yüksek kavrayış gerektirmesi sebebiyle de vacip kılınmış gibidir kurban. O sesi duyması istenmiştir insanın adeta. Bu haliyle kurban, sesin içindeki saklı ses gibi gözlere ve kulaklara değil **ruha ve kalbin derinliklerine** yönelir.

Bir de o ses, başka hiçbir sese benzemeyen o ses, dört renkli ışık çemberi gibi mevsimlerin her birine konuk gelir. Püsküren, ilik donduran kar, uzak dağların yankılarını rüzgârları ile beraber o sesin önüne koyar kendisini. Hüzünlü ve donuk sonbahar toprağı, kızgın ve şaşkın yaz sıcağının çatlattığı çaresiz kumlar ve şen bahar sularının kışkırttığı taze ilkbahar toprağı mutlaka şahit olur bu yankılı sese. Evrensel, duyulan ama yakalanamayan konup göçer bir sestir o aynı zamanda. Pencereleeri yoklayan, horozları tedirgin eden, trafik lambalarında titreşen, yıldızlardan miras göz kırpmalarıyla kaş göz edip duran bir ses. Gözler kapatılsa, kulaklar tıkansa bile zamanın kabına mutlaka dolacak bir ses.

Kurban ve kurban sesi, ölümle değil, ölüm ötesi ile irtibatlandırılmadığı sürece ne bu dünyada ne de öteki alemde karşılığını bulabilir. Babanın en sevdiği varlığı oğlunu yüksek imanla feda etmesinin sembolik karşılığı **sevgi ve merhamet** ile tartılmadığı sürece kurban ve kurban sesi de fiziğin tellerinde kuruyup kalmaya mahkûmdur. İlkel kavimlerde başkası adına feda edilen insan, burada, kendi adına, kendi varlığının karşılığını görmektedir başka bir canlı varlık üzerinden. Kurbanın sesi insanın sesine çıkar bu yüzden. Varlık yeniden dünyaya merhaba der o sesle. Yaşamının bahasını bulur.

Şimdi alıp başımı, Sakarya ırmağı boyunca, Kızılırmak akışı boyunca, ön Toroslar'ın yaban armutlarına yurt ara düzlüklerinde, Ağrı'nın eteklerinde, İstanbul'un iç semtlerinde, Ankara'nın yabancı soğuşunda, belki Trakya rüzgârlarında o sesi arayacağım, onu duyacağım. Şehir, etleri, kemikleri, kanları, bıçakları, resimleri görecek. Sesi, o, insan onaran sesi hiç duymayacak. Duysa bile anlamayacak...

- **Hac ve kültür** (H. Hümeýra Şahin)

Tüm dinlerde Hac benzeri dini bir seyahat olduğunu biliyoruz. Dini seyahatler inanç boyutu yanında önemli bir ekonomik konu ve benzeri olmayan bir sosyolojik alışveriş. Toplumlar birbirlerini giyim tarzlarından geleneklerine kadar birçok açıdan tanıyorlar bu süreçte. Öte yandan Hac kültür, sanat, bilim ve estetiğın de konusu...

Bilindiğı üzere **Osmanlı, Haremeyn'in hizmetkarı olarak her yıl Mekke ve Medine'ye Sürre Alayı gönderir** ve İstanbul'dan yola çıkan alay, önemli bir seramonik vakayı temsil ederdi. Sürre Alayı'nın güzergâhı aynı zamanda hac kafilesinin güzergâhıydı. Ayrıca iki ayrı hac kervan kolu daha vardı Anadolu'yu bir ağ gibi ören.

Sürre Alayı'nın izlediğı sağ kol, Üsküdar-Eskişehir-Akşehir-Konya-Adana- Antakya-Haleb-Şam üzerinden, **orta kol,** Üsküdar-Gebze-İzmit-Sapanca-Geyve-Hendek- Ayaş-Düzce-Bolu-Hacıhamza-Merzifon-Amasya-Turhal-Tokat-Sivas-Malatya-Diyarbakır- Şam üzerinden, **sol kol** ise, Üsküdar-Merzifon'a kadar orta yolu takip Karahisar-Bayburt- Tercan-Erzurum ve Kars üzerinden kutsal topraklara ulaşırdı.

İstanbul'dan yola çıkan hacılar 54 yerde konaklardı. Şam bu üç kol için buluşma noktasıydı. Sadece Şam-Mekke arası 61 gün sürüyordu. Öncesi yani Anadolu topraklarında geçen yolculuk ise neredeyse 200 gün devam ediyordu. Dolayısıyla hac güzergahındaki şehirler adeta yıla yayılan bir hac gündemi ile gündelik hayatını yaşıyordu.

Hac kafilesi Mevlid Kandili'nde yani Rebiulevvel ayının 12'sinde İstanbul'a geri dönmüş olurdu. Sultanahmed Camii'nde gerçekleşen mevlid merasiminde padişah ve devlet ileri gelenlerine

Mekke'den gönderilen hurma ikram edilir, haccın sağ salim gerçekleştiğine dair gönderilen berat okunurdu.

Zaman değişti artık her konuda olduğu gibi Haccı da hızlıca yaşayıp tüketiyoruz. Haliyle kültürünü de öğütüyoruz. Fakat her durumda **Hac insanın kendine, ukbaya, ümmete, tarihe, yaratıcıya yaptığı bir yolculuk.**

• **Beytullah'ta Ben** (*Cengiz Numanoğlu*)

Bir sancak altında kaç milyon insan, Ne tenleri benzer, ne dilde lisan... Olmuşlar... Tek yürek, tek bedende can; İnsanlığı gördüm... Beytullah'ta ben... >	Sînelerde alev, ne kül ne duman, Dillerde bir soru: "Vuslat ne zaman? " Cehennem söndürür, böylesi îman... Aşk ne imiş gördüm... Beytullah'ta ben...
Okyanuslar aşmış, gelmiş nicesi, Aç, susuz, uykusuz, gündüz gecesi... Her nefes, dilinde Kur'ân hecesi; Sevdâhlar gördüm... Beytullah'ta ben...	Rabb'in o davetli misafirleri; Doldurmuş, Mekke'de her karış yeri. Dillerinde dinmez, "LEBBEYK" sesleri, Arş'a yollar gördüm... Beytullah'ta ben...
Bir damla misâli, kapılmış sele; Zengin, fakir, paşa, nefer elele... Yan yana secd'eder, sultanla köle; Mahşerle tanıştım... Beytullah'ta ben...	Kimi, ayağında yarım çarığı; Kaç yerinden kanar, topuk yarığı... Meğerse; kefenmiş başta sarığı, Ne âşıklar gördüm... Beytullah'ta ben...
Baktım... Sofrasında, nice melekler; Bir tas zezem suyu, kuru ekmekler, Gözleri Kâbe'de iftarı bekler, Tokluğuma yandım... Beytullah'ta ben...	Kiminde kalmamış, derman bacakta; İki büklüm yürür, gitmez kucakta... Erimiş.. Kaybolmuş.. Cenâb-ı Hakk'ta Pervaneler gördüm.. Beytullah'ta ben...
Hacerü'l-Esved'de adın yazdıran, Îman pençesinde, nefsi ezdiren, Yücelen ruhuna, Arş'ı gezdiren, Ne veliler gördüm... Beytullah'ta ben...	Unutmuş... Dünyanın vefâ derdini, Yıkılmış... Kalbindeki, riyâ bendini, Öyle teslim etmiş, Hakk'a kendini; Canda Cânân gördüm... Beytullah'ta ben...
Durdum da, tavâfi seyrettim hayran; Gördüm: Bir kâinat misâli devran... Hangisi melektir, hangisi insan? Şaşırdım çok zaman... Beytullah'ta ben...	Bir sağnak misâli selâm yağmuru, Gönüller yıkanmış, kalpler dupduru. İhlâs ateşinde, nice hamuru; Pişiyorken gördüm... Beytullah'ta ben...
Yaş desem... Yaş değil, gözlerden akan, Bir sel ki, günahlar bendini yıkan... Kâbe göklerinden, semaya çıkan; Merdivenler gördüm... Beytullah'ta ben...	Ter döktüm.. Susadım, nefsimden yana, Başkası bir lezzet vermedi bana; Dediler: "Bu zezem, şifadır cana" İçtim kana kana... Beytullah'ta ben...
Mescid-i Haram'da dokuz minâre; Diyor ki: "Bendedir, gaflete çâre" Bir günde beş kere, yürek bin pâre; Ezanlar dinledim... Beytullah'ta ben...	Bir mânâ sarayı, Mescid-i Haram; O ne ince nakış, o ne ihtişam... Her kalbe, Muhammed Aleyhisselâm; Bin taht kurmuş gördüm... Beytullah'ta ben...
Vah ki bana! Bunca yıldır gülmezdim, Gözlerimden böyle yaşlar silmezdim. Vah ki bana! Huşû nedir bilmezdim; Tattım o lezzeti... Beytullah'ta ben...	Yıllar geçti, aramakla özümü; Dünya malı kör etmişti gözümü, Unutmuştum, "Kâlû Belâ" sözümü; Gör ki hatırladım... Beytullah'ta ben...

Bir zaman derdim ki: "Yâ Rabbî neden, Bir daha istiyor, bir kere giden? " Meğer bilemezmiş, insan gitmeden; Aldım cevabımı... Beytullah'ta ben...	Gördüm ki; bu dünya bir oyalanma, Halime bakıp da, mutluyum sanma. Bedenim Kâbe'den uzakta amma; Gönlümü bıraktım... Beytullah'ta ben...
--	---

- GAZEL (III. Selim)

Ehl-i imâna câna maksad u kâm oldu hac Bâ'is-i cem'iyet-i ashab-ı ihrâm oldu hac >	Belki yetmiş bin kadar cem'iyet eyler müslimîn İd-i adhâ içre cem'iyetli bayram oldu hac
Bu cihânın cenneti bî-şüphe şehir-i Mekke'dir Bir temâşâ-yı mübârek hoş bir encâm oldu hac	Hâkine yüz sürmege hep âlem eyler ârzû Cân u dilden mültecâ-yı ehl-i İslâm oldu hac
Ârzû eden gönül elbet erer maksûduna N'ışlesün İlhamî ana çünkü bayram oldu hac	

(İd-i adhâ: Kurban bayramı, İlhamî: III. Selim'in şâir olarak kullandığı mahlas.)

- Hz. İbrahim'in oğlu **İsmail'i kurban etme olayı** Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılır:

99. İbrahim, şöyle dedi: "Ben Rabbime (O'nun emrettiği yere) gideceğim. O, bana yol gösterecektir."

100. "Ey Rabbim! Bana salihlerden olacak bir çocuk bağışla."

101. Biz de ona uysal bir oğul müjdeledik.

102. Çocuk kendisiyle birlikte koşup yürüyecek yaşa gelince İbrahim ona, "Yavrum, ben rüyamda seni boğazladığımı gördüm. Düşün bakalım, ne dersin?" dedi. O da, "Babacığım, emrolduğun şeyi yap. İnşallah beni sabredenlerden bulacaksın" dedi.

103, 104. Nihayet her ikisi de (Allah'ın emrine) boyun eğip, İbrahim de onu (boğazlamak için) yüz üstü yere yatırınca ona, şöyle seslendik: "Ey İbrahim!"

105. "Gördüğün rüyanın hükmünü yerine getirdin. Şüphesiz biz iyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanları böyle mükâfatlandırırız."

106. "Şüphesiz bu apaçık bir imtihandır."

107. **Biz, (İbrahim'e) büyük bir kurbanlık vererek onu (İsmail'i) kurtardık.**

108. Sonradan gelenler arasında ona güzel bir ad bıraktık.

109. İbrahim'e selâm olsun. (Sâffât, 37/99-109).

İbrahim (a.s), gördüğü sahih rüya üzerine oğlunu Allah yolunda kurban etmeye karar verir. Kurban hazırlıkları sırasında Cebrail (a.s) gökten buna bedel olarak bir koç getirir. Dünya semasına ulaştığında **Cebrail** (a.s); "Allahu ekber Allahu ekber" diyerek tekbir getirir.

İbrahim (a.s) bu sesi işitince başını gökyüzüne çevirir ve onun bir koçla geldiğini görünce; "Lâ ilâhe illâllahu vallahu ekber" diye cevap verir.

Bu tekbir ve tevhîd kelimelerini işiten ve kurban edilmeyi bekleyen **İsmail** (a.s) da; "Allahu ekber velillâhi'l-hamd" der.

Böylece kıyamet gününe kadar sürecek büyük bir sünnet başlatılmış olur.

Hanefilerde tercih edilen görüşe göre arefe günü sabah namazından bayramın dördüncü günü ikinci namazına kadar 23 vakit, her farzın ardından **teşrik tekbiri** getirmek, kadın erkek her müslümana vaciptir. Teşrik Tekbiri: "**Allahu ekber Allahu ekber, Lâ ilâhe illallahu vallahu ekber. Allahu ekber ve lillahi'l-hamd**".

TDV İslâm Ansiklopedisi'ne göre "Arapça'da gerek maddî gerekse mânevî her türlü yakınlığı ve yakın olmayı kuşatacak bir anlam yelpazesine sahip olan **kurbân** kelimesi dinî terminolojide

kendisiyle Allah'a yaklaşılacak şeyi, özel olarak da Allah'a yakınlık sağlamak, yani ibadet (kurbet) amacıyla belli vakitte belirli cinsten hayvanları kesmeyi ve bu amaçla kesilen hayvanı ifade eder." **Kurban, Allah'a, yüce ve ilâhî olan her şeye yakın olma arayışıdır.** Nitekim Cenab-ı Hak, şöyle buyurur:

34. Her ümmet için, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini ansınlar diye **kurban kesmeyi meşru kıldık.** İşte sizin ilâhınız bir tek ilâhtır. Şu hâlde yalnız O'na teslim olun. Alçak gönüllüleri müjdele!

35. Onlar, Allah anıldığı zaman kalpleri ürperen, başlarına gelen musibetlere sabreden, namazı dosdoğru kılan ve kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda harcayan kimselerdir.

36. Kurbanlık büyük baş hayvanları da sizin için Allah'ın dininin nişanelerinden kıldık. Sizin için onlarda hayır vardır. Onlar saf saf sıralanmış dururken (kurban edeceğinizde) üzerlerine Allah'ın adını anın. Yanları üzerlerine düşüp canları çıkınca onlardan siz de yiyecek, istemeyen fakire de istemek zorunda kalan fakire de yedirin. **Şükredesiniz diye onları böylece sizin hizmetinize verdik.**

37. Onların etleri ve kanları asla Allah'a ulaşmaz. Fakat O'na sizin takvanız (Allah'a karşı gelmekten sakınmanız) ulaşır. Böylece onları sizin hizmetinize verdi ki, size doğru yolu gösterdiğinden dolayı Allah'ı büyük tanıyasınız. İyi ve yararlı işleri en güzel şekilde yapanları müjdele. (Hac, 22/34-37).

- **Kadı Burhaneddin Dîvânî'ndan:**

Kurbâniyam ol ıyd hilâli kaşının ben, Bu niçesi ıyd ola ki kurbâna mahal yoh.	<i>Ben o sevgilinin bayram hilâline benzeyen kaşının kurbaniyım. Bu nasıl bir bayramdır ki onda yakınlığa, yaklaşmağa yer ve imkân yok.</i>
Derman diler ol kişi ki bu derde irişür; Ben uğraduğum derdile dermâna mahal yoh.	<i>O, derde erişen kişi derman diler, halbuki ben uğradığım dertten dolayı ilaç istemiyor, buna lüzum bile görmüyorum.</i>
Sen ne cansın kim ayağın tozına can dökülür, Sen ne kâfirsın, yoluna dîn ü iman dökülür.	<i>Sen nasıl bir sevgilisin ki canlar ayağının tozuna dökülmekte; sen ne kâfirsın ki din ve iman; yoluna fedâ edilmekte.</i>
Ol ohun kîşindeyim ki sağlu sollu yayına, Cânile dil kimde ki varise kurban dökülür.	<i>Ben o okun okluğundayım ki, yayına karşı kimde can ve gönül varsa, sağlı-sollu kurban olarak dökülür, ölür, gider.</i>
Ebr-i nîsan gibi kim dökile gülşen üsdine, Yaş, gül-i handan yüzüne karşı giryan dökülür.	<i>Yaşlar, gülen bir güle benzeyen yüzüne, gülbahçesine dökülen nisan yağmuru gibi dökülür.</i>

- **Bayramlar (Arif Nihat Asya)**

Bizde bayramlar da savaşlar gibi top atımıyla açılır; savaşı mı bayram diye, bayramı mı savaş diye karşılarız; anlaşılmaz.

Öyle derin uyuyanlar vardır ki onları bayram topları dahi uyandıramaz.

Şu dünyaya garib gelmiş, şu dünyadan garib gidecek öyle kimseler vardır ki on bayram bir araya gelse onlara hiçbir şey getiremez.

Bayramlar vardır ki, geldiğine özür dileyerek gider.

Aramızda öyle insanlar vardır ki, bayrama kapılarını ilâhî'ye kapamışlardır; açtıramazsın.

Kapılar vardır ki kanadlarını ardına kadar açarak bayramı beklemişlerdir; ömürlerince bekleyeceklerdir.

Evler vardır ki, bayram kapıdan gözlerin, siler de girer.

Öyleleri vardır ki, yeryüzünde bayramsız yerler aramaya çıkmışlardır, geri çeviremezsin!

Koç, İbrahim Peygamber'e, kurban etmek üzere olduğu oğlu İsmail'in yerine gönderilmiştir... birkaç saniye gecikse, iş işten geçmiş olacaktı. İbrahim'ler vardır ki koç, onlar için çok geç kalmıştır.

Öyle eller vardır ki, yakalasalar, kurban diye bayramı yatırıp keserler.

Bayramlar vardır ki, gerçekten bayramdır.

Öyle insanlar vardır ki, "Bayram", içlerinde en mutsuzlarının adıdır.

Öyle bayramlar vardır ki, ziyarete değil, helâlleşmeye gelmiştir.

- **Şarkı (Nedim)**

Sevdiğim cânım yolunda hâke yek-sân olduğum İydidir çık nâz ile seyrana kurbân olduğum Ey benim aşkında bülbül gibi nâlân olduğum İydidir çık nâz ile seyrana kurbân olduğum	Sevdiğim, canım, yolunda toprakla bir olduğum, Bayramdır, naz ile gezmeye çık, kurban olduğum. Ey aşkı yüzünden bülbül gibi feryâd edip inlediğim Bayramdır, naz ile gezmeye çık, kurban olduğum.
Cümle yârân sana uşşak olduğun bilmez misin Cümlenin tâkatların taak olduğun bilmez misin Şimdi âlem sana müştâak olduğun bilmez misin İydidir çık nâz ile seyrana kurbân olduğum	Dostların tümünün sana âşık olduğunu bilmez misin? Tümünün (de) takatlerinin kalmadığını bilmez misin? Şimdi âlemin (herkesin) senin özlemine çektiğini bilmez misin) Bayramdır, naz ile gezmeye çık, kurban olduğum.
Sen açıl gül gibi zâr ile hezâr olsun Nedîm Bend bend olsun ham-ı zülfün şikâr olsun Nedîm Sen salın cânâ yolunda hâk-sâr olsun Nedîm İydidir çık nâz ile seyrana kurbân olduğum	Sen gül gibi açıl; inleyen, feryâd eden Nedîm de bülbül olsun; Zülfünün büklümleri bend bend olsun; Nedîm de o bendlere (bağlara) (yakalanan) av olsun; Ey sevgili, sen salın; Nedîm de senin yolunda toprakla bir olsun, Bayramdır, naz ile gezmeye çık, kurban olduğum.

- Allaha teslim olmuş gencin uzanmış boynunu bıçak kesmedi. Hazreti İsmail'in bu teslimiyetine bıçak teslim oldu. (Sezai Karakoç)
- **"Bir damla kan, bin damla kaygu"** taşıyan insan olarak kalbimizde nice kurbanlar kesilmekte.
Aniden bir sevdiğini kaybeden insanın dünyası yıkılır, umutlarını kurban eder:
**"Anar ömrünce gönül giden sevgilileri
Bilmez biçare kalbler giden dönmez ki geri."**
- Analar, aileleri ve çocukları için ömürlerini kurban ederler:
"Anadolu kadını...Memleketimin büyük yığınlarının kadını. Çocukluğunu bilmeden gençliğe, gençliğini tanımadan kadınlığa, kadınlığına doymadan toprağa geçen mahlûk."
- Mehmetler, vatan için canlarını kurban ederler:

Bu vatan; “**can verme sırrına erenlerin**” ve “toprağın kara bağrında sıra dağlar gibi duranlarıdır.”

- Aşıklar, sevgili için her şeyini feda etmeye hazır olmanın tutku ve coşkusu içindedir:
“**Elâ gözlerine kurban olduğum**
Yüzüne bakmaya doyamadım ben.”
- Bir bakış, kaç ömre bedel!
“**Bir güzelin bakışdır ömrümüzün sonsuzluğa kayan tek yıldızı...**”
- Irmaklar gibi coşan gönül, denizde sükunet bulur:
“Irmaklar bunca yıl koşudadır denize doğru
Bir bilsen en derin denizdir gözlerin senin.”
- Güftesi, Rüştü Şardağ’a ve bestesi Fehmi Tokay’a ait bir şarkı:
“Benzemez kimse sana tavrına hayran olayım
Bakışından süzülen işvene kurban olayım
Lütfuna ermek için söyle perişan olayım
Bakışından süzülen işvene kurban olayım”
- **Kurban bayramında; kurban olmanın, Allah huzurunda “her var’ı yok gör”menin derin anlamını düşünmek gerek.** Benliğini ve nefsanî arzularını kurban ederek gönül ikliminin sonsuzluğuna kavuşan insan, kurban bayramının derin manâ sırrını anlamış demektir.
Kurbanlarımız Rabbimize yakınlığa vesile olsun. Bayramımız mübarek olsun. Her ânınız huzurla dolsun! Hepinize selâm olsun!